

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

ПОНОМАРЕНКО ВІТАЛІЙ ВІТАЛІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри адміністративного і фінансового права*

ВИЗНАЧЕННЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАВОВОГО СТАТУСУ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Про важливість ефективного та економного використання коштів державного та місцевих бюджетів багато писали, пишуть та будуть писати науковці правової та економічної галузі. Однак, з прикрістю, доводиться констатувати, що на результати використання коштів – це жодним чином не вплинуло й ми досі спостерігаємо у річних та інших звітах констатацію розкрадання «левової частини» бюджетних коштів. Головними діючими «особами» виступають розпорядники та отримувачі бюджетних коштів, як суб'єкти бюджетних правовідносин. З метою подальшого дослідження законодавчої регламентації їх діяльності, визначимо сутність правового статусу розпорядників бюджетних коштів.

Визначення будь-якого поняття, а особливо юридичного, має велике практичне значення та виконує не лише інформаційні, а й правові функції. В юридичній науці існує група правових понять, які по своїй суті являють собою метафори. Одним із таких понять є поняття «правовий статус».

Правовий статус – одна з найважливіших юридичних категорій у загальній системі механізму правового регулювання. Системне дослідження правового статусу розпорядників бюджетних коштів та шляхів вирішення проблем, пов'язаних з його набуттям і реалізацією, першочергово потребує з'ясування суті та аналізу, по-перше, теоретичних засад власне поняття «фінансово-правовий статус», по-друге, правової природи терміну «правовий статус розпорядника бюджетних коштів» і, по-третє, змісту елементів фінансово-правового статусу розпорядників бюджетних коштів.

«Правовий статус», як наукова категорія явище достатньо нове в юридичній науці. До 60-х років ХХ століття, досліджуване поняття ототожнювалося з «правоздатністю» та як самостійне взагалі не розглядалося. Спільним є «одночасність» виникнення у суб'єкта обох властивостей/якостей та їх невідчужуваність. Зазначена схожість слугувала підставою для ототожнення. Розвиток юридичної думки в 70-80-х роках ХХ століття став поштовхом для дослідження категорії «правовий статус», його проблематики та подальшого визначення і закріплення у якості одного з ключових у законодавстві.

В результаті наукових досліджень було встановлено, що «правоздатність» та «правовий статус» співвідносяться як частина і ціле. Правоздатність виступає підґрунтям правового статусу, який в свою чергу є категорією ширшою, багатшою та структурно складнішою. В результаті чого правовий статус розглядається як узагальнююче та збірне поняття. Проте думки вчених з цього предмету різняться. Етимологічно

вказані терміни збігаються, це слова-синоніми. Латинське слово «status» (у перекладі означає положення, стан кого-небудь або чого-небудь, а також «становище») позначає у своєму первісному значенні і загальне становище окремої особи (особистості) в суспільстві, і сукупність усіх (або частини) її юридичних прав та обов'язків [1, с. 317]. В зв'язку з цим в літературі були висловлені пропозиції: 1) про розмежування понять «правовий статус» і «правове положення», оскільки, перше виступає частиною другого [2]; 2) про тотожність цих понять і відсутність практичної чи теоретичної необхідності в їх розмежуванні, оскільки вони, співпадають і етимологічно, і за змістом [3]. Тобто в юридичній літературі нерідко допускається змішування понять «правовий статус» і «правове положення» (і навіть правосуб'єктність), особливо в дослідженнях щодо особистості.

Розпорядники бюджетних коштів виступають саме суб'єктами бюджетного права як підгалузі фінансового права, а їх бюджетно-правовий статус є, відповідно, різновидом галузевого фінансово-правового статусу, тобто підгалузовим.

Розпорядником бюджетних коштів виступає визначений правом суб'єкт, який вже наділений визначеною правосуб'єктністю, перебуває в сталих правових зв'язках у правовідносинах, що регулюються іншими галузями права. Особливістю фінансової правосуб'єктності є те, що нею наділяється суб'єкт, який визначально вже є правосуб'єктом. З цього приводу М. Костов зазначав: «на практиці не констатується, а в теоретичному плані не обґрунтована необхідність спеціального фінансового критерію змісту, виникнення і припинення правоздатності. Повністю застосовуються правила, які відносяться до цивільної правоздатності» [4, с. 220–221]. Таке твердження є справедливим в аспекті того, що визначально суб'єкти, навіть створені в публічному порядку наділяються цивільною правоздатністю, наявність якої є основою для набуття ними фінансової правоздатності. Проте, далеко не всі суб'єкти наділені цивільною правосуб'єктністю, можуть вступати у бюджетні правовідносини, а також набувати статусу розпорядників бюджетних коштів. Обов'язково у гіпотезі відповідної норми передбачено коло суб'єктів, що можуть виступати учасниками відповідних правовідносин, та їх властивості, які і наділяються правом вступу у дані відносини та правами і обов'язками суб'єкта правовідносин.

Правовий статус розпорядників бюджетних коштів ґрунтується не на загальній, а на галузевій, фінансово-правовій правосуб'єктності організації як бюджетної установи. Такий підхід є правомірним, оскільки фінансово-правовий статус базується на сукупності прав і обов'язків саме у сфері публічних фінансів.

Термін «фінансовий правовий статус» слід чітко відрізняти від таких правових категорій, як «правове положення», «фінансовий правовий стан» та «фінансова правосуб'єктність». Про фінансову правосуб'єктність є невід'ємну властивість суб'єкта виконання місцевих бюджетів за доходами зазначають Т. А. Латковська та А. І. Гнатовська [5, с. 82]. Під фінансовим правовим статусом потрібно розуміти сукупність основних суб'єктивних прав та обов'язків, котрі

належать суб'єкту фінансового права, його визначену фінансову правосуб'єктність, наявність у нього власного фінансового інтересу або визнання його представником законного публічного фінансового інтересу, ряду інших елементів, які і визначають у найбільш загальному вигляді його взаємини з державою, що ґрунтуються на положеннях фінансово-правових норм. Поняття «бюджетна установа», що лежить в основі поняття «розпорядник бюджетних коштів», відноситься до числа специфічних термінів законодавства про бюджет і використовується винятково в значенні, що визначається фінансово-правовим законодавством. О. І. Харитонова виокремлює такі характерні риси правового статусу [6, с. 79]: 1) у ньому знаходиться відображення і вираження воля держави; 2) його зміст, що має певну стабільність, змінюється не з волі осіб, а з волі законодавця; 3) елементи правового статусу – загальні (статусні) права та обов'язки суб'єкта об'єктивного права, його юридична відповідальність – формуються та існують у формі правових приписів.

Спільною рисою для загальної теорії права та галузевих наук є акцентування уваги на єдності правового статусу для всіх та одночасна необхідність його диференціації з метою дослідження зазначеної (фінансово-правової) проблематики.

Досліджуючи статус розпорядників бюджетних коштів ми беззаперечно констатуємо факт виконання такого обов'язку керівником бюджетної установи або організації. Законодавчо закріплений обов'язок з управління та розпорядження майном (державним і комунальним) та належного (ефективного, економічного) використання бюджетних асигнувань розглядається через призму виконання адміністративно-господарських обов'язків, що покладаються на керівника. Щодо одержувачів бюджетних коштів, то вони виконують покладені на них обов'язки шляхом делегування їм спеціальних бюджетних повноважень – бюджетних асигнувань.

Статус розпорядника бюджетних коштів є тимчасовим. Адміністративно-господарські повноваження є спеціальними та надаються на певний період часу – бюджетний період, у вигляді бюджетних асигнувань. Одночасно, головні розпорядники, окрім, згаданих спеціальних повноважень володіють ще бюджетно-правовими організаційно-правовими повноваженнями, контролюють виконання кошторису та додержання фінансової дисципліни нижчестоящими розпорядниками.

Підсумовуючи варто зазначити, що правовий статус розпорядника бюджетних коштів є вихідним, загальним бюджетно-правовим статусом для усіх розпорядників бюджетних коштів, але в залежності від рівня – головний розпорядник або нижчестоящий розпорядник бюджетних коштів їм притаманні «додаткові» спеціальні бюджетно-правові статуси.

Список використаних джерел:

1. Музичук О. М. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. *Фінансове право*. 2008. № 1. С. 316–321.

2. Білоус В. Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2004. 444 с.
3. Тодыка Ю. Н. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине. К. : Ін Юре, 2004. 368 с.
4. Костов М. Финансови правни отношения. София, 2009. 380 с.
5. Латковська Т. А., Гнатовська А. І. Правовий статус суб'єктів виконання місцевих бюджетів за доходами : монографія. Одеса : Фенікс, 2014. 228 с.
6. Харитонов О. І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) : монографія. Одеса : Юридична література, 2004. 324 с.

Ключові слова: розпорядник бюджетних коштів, правовий статус, правосуб'єктність, фінансові правовідносини.

Key words: administrator of budget funds, legal status, legal personality, financial legal relations.

ГУГЛЕЙ ВІТАЛІЙ ВІКТОРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри адміністративного і фінансового права*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ

В умовах розвитку цифрових технологій, які впливають на світову економіку, економічний розвиток держави залежить від гнучкості суспільних відносин. Перегляд засад правового регулювання суспільних відносин будь-якої сфери та побудова нової моделі управління фінансами вимагає реформування системи органів управління відповідно до стандартів європейського законодавства та оптимізації їхньої діяльності із забезпечення економічної безпеки України як одного з пріоритетних напрямів сучасної державної політики. Економічна безпека держави – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі та характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Компонентами економічної безпеки держави є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна та фінансова безпека. Зауважимо те, що формуючись із багатьох складових, економічні інтереси держави торкаються, в першу чергу, її фінансових інтересів.

Безпека держави у фінансовій сфері є найважливішою складовою національної безпеки країни та найважливішим пріоритетом економічної політики держави. Маючи суттєвий вплив на формування економічної безпеки держави, фінансова безпека передбачає такий стан фінансово-правових відносин, який створює сприятливі умови та генерує достатні фінансові ресурси для економічного зростання, збільшення доходів населення, підвищення державних соціальних

Латковський Павло Павлович Фінансова інклюдія як один із орієнтирів сприяння розвитку фінансової системи	39
Закаленко Олена Василівна Щодо суб'єктів загальної адміністративної процедури	43
Сідор Михайло Іванович Деякі аспекти світового досвіду організації фінансового моніторингу	45
Білоус-Осінь Тетяна Ігорівна Трансформація суб'єктного виміру сектору наукової діяльності	49
Фролова Євгенія Ігорівна До питання оновлення методів публічного адміністрування в умовах цифровізації	52
Негара Родіон Віталійович, Даниленко-Негара Юлія Сергіївна Проблеми правового регулювання адміністративного оскарження	54
Сандул Яна Миколаївна Цифровізація в умовах воєнного стану	58
Лещенко Олександр Вікторович Поняття, юридичні ознаки та види юридичних дефектів у податковому законодавстві	60
Слободянюк Марина Анатоліївна Структурно-якісна складова характеристики органів місцевого самоврядування	64
Панфілов Олег Євгенович Деякі аспекти законодавчого регулювання адміністрування військового збору в умовах воєнного стану	66
Маслова Яна Іванівна Правова характеристика відносин громадськості з органами публічної влади	70
Назарчук Анастасія Валеріївна Щодо нормативного визначення поняття «дискримінація»	73
Негара Олена Віталіївна До питання тлумачення терміна «публічна послуга»	75
Манчул Марія-Діана Дмитрівна Наукові підходи до визначення цільових публічних фондів коштів	78
Подольська Анастасія Андріївна Податкове право Європейського Союзу: принцип законності оподаткування	81
Пономаренко Віталій Віталійович Визначення та сутність правового статусу розпорядників бюджетних коштів	84